

ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ВЧЕНИЙ В.І. ЛИПСЬКИЙ, ТА ЙОГО ВНЕСОК У РОЗВИТОК БІОЛОГІЇ



Видатний український вчений-флорист, систематик рослин, ботаніко-географ, знавець гербарної справи і роботи ботанічних садів Володимир Іполитович Липський народився 1863 року в селі Самостріли Рівненського повіту Волинської губернії, нині Рівненського (до 2021 року Корецького) району Рівненської області.

У 1873 р. родина Липських переїхала до м. Житомира. Після закінчення гімназії Володимир продовжив навчання в Києві в Колегії Павла Галагана. У 1882 р. він закінчив її із золотою медаллю і вступив до Київського університету святого Володимира на природниче відділення фізико-математичного факультету. У вільний від навчання час студент В. Липський під керівництвом завідувача кафедри І.Ф. Шмальгаузена досліджував флору Київської губернії і Поділля, впорядковував гербарій. Після закінчення в 1886 р. університету В.І. Липський працював у ньому до 1893 р. Спочатку помічником консерватора Ботанічного кабінету, згодом – консерватором Ботанічного саду, водночас – асистентом І.Ф. Шмальгаузена. Його було прийнято у члени Київського товариства природодослідників, за дорученням якого він вивчав флору Бессарабії. Протягом 1889-1895 рр. молодий учений досліджував мало вивчену флору регіонів Кавказу.

Підсумком цих досліджень стала праця «Флора Кавказу». На той час це було найповнішим зведенням із флори Кавказу. Свого значення ця праця не втратила і тепер. Неоціненний вклад вніс український вчений і в дослідження флори Середньої Азії. Його праця «Флора Середньої Азії»

використовується багатьма науковцями як першоджерело. В.І. Липський – один з небагатьох природодослідників, який побував на всіх континентах земної кулі крім Австралії та Антарктиди. Він один з перших описав флору Індонезії, Тунісу, Алжиру та Середньої Азії. Брав участь у значній кількості експедицій, зокрема у Середню Азію, Грецію, Італію, Австрію, Францію, Іспанію, Португалію, США, під час яких став відомим не лише як систематик рослин, а також як етнограф, географ, історик. Основні наукові праці присвячені питанням флористики, систематики, географії рослин, гербарній справі, принципам організації ботанічних садів, історії ботаніки. За його методикою почали опрацьовувати гербарні колекції в усіх країнах світу. Вивчав рослинність України, зокрема Сухого лиману поблизу Одеси, поклади торфу та мінеральні радіоактивні джерела в Житомирській і Київській областях; водорості акваторії Чорного моря, що дало змогу розпочати виробництво йоду та агар-агару. Описав 4 нових роди, понад 280 видів і внутрішньовидових таксонів судинних рослин.

У 1918 р. В.І. Липський переїхав до Києва. Він брав найдіяльнішу участь в організації Української Академії наук та розробці плану її ботанічного саду. Теперішній Національний ботанічний сад імені М.М. Гришка НАН України – гордість української науки – побудовано за планом Володимира Іполитовича Липського.

1919 року В.І. Липського одногосно обирають дійсним членом Української Академії наук, 1920 р. – членом правління УАН, 1921 р. – віце-президентом, 1922 р. – президентом ВУАН. У 1928 р. академіка В.І. Липського було обрано членом-кореспондентом Академії наук СРСР. Учений мав світове визнання, займав посаду президента найвищої наукової організації, проте він добровільно залишив цей пост. Академік В.І. Липський був високоосвіченою і глибоко інтелігентною людиною, який не міг миритися з кон'юнктурщиною та вульгаризацією науки, що поступово охоплювали всі сфери діяльності Української Академії наук у

20-ті роки. Він переїхав до Одеси, де до кінця життя очолював Одеський ботанічний сад (Ботанічний сад Одеського національного університету імені Іллі Мечникова). В.І. Липський докладно зусиль для організації в ньому науково-дослідної роботи, розширення та покращення його колекцій. Академік В.І. Липський був геніальним ученим. Він особисто відкрив і описав 4 нові для науки роди і понад 220 видів рослин, зібрав величезні колекції для природничих музеїв, написав понад 100 наукових праць. На його честь вітчизняні і зарубіжні вчені назвали два нові роди (Липскія *Lipskya Nevski* і Липськієлла *Lipskyella Juss.*) та 56 нові види рослин (ковила Липського, молочай Липського, чебрець Липського, клен Липського, астрагал Липського, тонконіг Липського тощо), які ввійшли у флористичні зведення всіх країн; а також одну з вершин Паміру, перевали, льодовики.

В.І. Липський помер 24 лютого 1937 р. в Одесі. У 50-х роках могилу вченого і надгробний пам'ятник було зруйновано, а місце поховання втрачено. Лише на прохання Президії Національної академії наук України у 1990 р. виконком Одеської міської ради прийняв постанову «Про увічнення пам'яті академіка Володимира Липського».

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Липський Володимир Іполитович // Видатні особистості [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://novopetrivske-osoba.edukit.mk.ua/vidatni_biologi/volodimir_ipolitovich_lipskij/
2. Т.В. Васильєва, С.Г. Коваленко. Липський Володимир Іполитович // Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [онлайн] / гол. редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. Режим доступу : https://esu.com.ua/search_articles.php?id=54778
3. Фото зі статті Гаврилук Л.О. Липський Володимир Іполитович [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – Київ : Наукова думка, 2009. – 790 с.: іл. – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Lipsky_V_I